

26.2.2003

1749/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Anu Rita

VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON MÄÄRÄÄMINEN

1

KANTELU

A kertoo 2.8.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa soittaneensa Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen B:n poliisipiiriin 22.2.2000 miehensä häneen kohdistaman uhkailun jälkeen ja käyneensä B:n poliisilaitoksella 20.7.2000 tehdäkseen rikosilmoituksen miehestään ja pyytääkseen lähestymiskieltoa. A kertoo itsensä ja perheen lasten kärsineen miehen väkivaltaisesta käytöksestä vuosikausia. Kanteluaikaan A asui erillään miehestään. A:n mukaan poliisi ei ryhtynyt hänen puhelunsa tai käyntinsä perusteella mihinkään toimenpiteisiin.

A pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan, laiminlöikö poliisi tehtävänsä.

2

SELVITYS

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestykseen perustuvan asiajaon mukaan asia kuuluu allekirjoittaneelle apulaisoikeusasiamiehelle.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos toimitti tänne B:n poliisipiirin selvityksen ja antoi lausunnon. Lisäksi oikeusministeriö antoi lausunnon väliaikaisen lähestymiskiellon käytöstä. Selvitys ja lausunnot ovat kantelupäätöksen liitteenä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian notaari kuuli 21.1.2002 puhelimitse sisäasiainministeriön poliisiosaston ylikomisariota C:tä. Asian esittelijä toimitti oikeusministeriölle osoitetun lausuntopyynnön ja oikeusministeriön lausunnon 15.1.2003 sisäasiainministeriön poliisiosastolle tiedoksi ja kuuli vielä 16.1.2003 ylikomisario C:tä puhelimitse.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

A:n tapahtumista 22.2. ja 20.7.2000 kertoma käy tarkemmin ilmi kantelukirjoituksesta.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos ei selvittänyt A:n väitettä 22.2.2000 käydystä puhelinkeskustelusta muutoin kuin toteamalla, ettei poliisin rikostietojärjestelmään ole kirjattuna ilmoitusta uhkauksista, solvauksesta tai muusta rikoksesta, jotka A on kirjoituksessaan maininnut. A:n kirjoituksen perusteella jää epäselväksi, oliko häntä uhattu juuri hänen soittaessaan poliisille vai oliko hän joutunut uhkailun kohteeksi edellisen kerran edellisenä päivänä 21.2.2000, josta hän myös kantelussaan mainitsee. Uskoakseni puhelin keskustelun kulusta ei enää ole saatavissa poliisilta enempää selvitystä.

B:n poliisipiirin mukaan suoritetuissa puhutteluissa ei ole kyetty selvittämään, kenen kanssa A oli 20.7.2000 asioinut, eikä myöskään A ole yksilöinyt poliisimiehiä. Näin ollen poliisimiesten selvityksiä ei ole voitu hankkia. Selvityksen mukaan tuolloinkaan ei ole kirjattu A:n tekemäksi rikosilmoituksia.

A:n kantelun mukaan häntä oli kehoitettu tulemaan uudestaan seuraavana päivänä. Selvityksessä ei kiistetä näin voineen tapahtua.

3.2

A:n kantelun oikeudellinen arviointi

3.2.1

Puhelu 22.2.2000 ja ilmoitettujen rikosten kirjaaminen

Kuten edellä totean, A:n puhelun kulusta 22.2.2000 ei liene enää saatavissa enempää selvitystä. Epäselväksi jää, kuinka kiireellinen tilanne oli tuolloin ollut, ja miksi paikalle ei lähetetty poliisipartiota. Enemmän selvityksen puuttuessa poliisin ei kuitenkaan voida osoittaa menetelleen virheellisesti.

Koska A:n yhteydenottojen perusteella ei ole kirjattu rikosilmoituksia, totean kirjaamisesta seuraavaa.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava.

B:n poliisipiirin johtajan ylikomisario D:n mukaan poliisipiirin ilmoitusten vastaanottotehtävissä työskentelee pääosin kokenutta henkilökuntaa ja esitutkinta -asetuksen ilmoituksen kirjaamisvelvoite on hyvin selkeästi henkilökunnan tiedossa.

Minulla ei ole perusteita epäillä lausumaa sitä, että ilmoituksia vastaanottava henkilöstö tuntee oikean menettelytavan. Koska A:n kanssa asioineiden poliisimiesten henkilöllisyyttä ei ole kyetty selvittämään, ei tarkempaa selvitystä ilmoitusten puuttumisen syistä ole saatavissa. Selvittämättä jää esimerkiksi, onko A:ta palvellut poliisimies ymmärtänyt A:n tarkoituksena olleen ilmoituksen tekeminen. Näin ollen poliisin ei voida tältä osin osoittaa menetelleen virheellisesti.

3.2.2

A:n lähestymiskieltopyyntöä käsittelevä 20.7.2000

Kuten edellä todetaan, A:n lähestymiskieltoa koskevan pyynnön käsittelyyn ei ole saatavissa hänen kanssaan asioineiden poliisimiesten selvitystä. Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen

lausunnon mukaan poliisi on toiminut säädösten ja annettujen ohjeiden mukaisesti opastamalla väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen perusteiden puuttuessa A:ta hakemaan lähestymiskielloa käräjäoikeudelta tai seuraavana päivänä B:n poliisista, jolloin myös päällystään kuuluvaa henkilöstöä olisi paikalla. Selvityksen perusteella B:n poliisipiirin henkilökuunnan ei voida osoittaa toimineen Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksella hyväksytyin käytännön vastaisesti.

B:n poliisipiirin noudattama menettely antaa minulle kuitenkin aihetta seuraaviin huomioihin.

3.3

Lähestymiskielloa koskevasta ohjeistuksesta ja menettelystä yleisesti

Tämän kantelun, eräiden aiempien kanteluasioiden ja joidenkin tarkastushavaintojen perusteella katsoin aiheelliseksi selvittää yleisemminkin poliisin menettelyä väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisessä.

3.3.1

Oikeusohjeet

Lähestymiskiellosta annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan lähestymiskiello voidaan määrätä, jos on perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kielloa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä.

Lain 4 §:n 1 momentin mukaan lähestymiskielloa koskevan asian ratkaisee käräjäoikeus.

Lain 11 §:n 1 momentin mukaan lähestymiskiello voidaan määrätä myös väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta voi päättää myös pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on 17.12.1998 antanut ohjeen lähestymiskiellosta (23/011/98). Ohjeessa ja sen liitteessä 10 (yleistä sekä lomakkeiden täyttöohjeet) todetaan muun muassa:

"Lähestymiskielloasioissa kirjataan S-ilmoitus ja suoritetaan tarvittaessa tai käräjäoikeuden määräyksestä poliisitutkinta lähestymiskiellon tarpeen ja edellytysten selvittämiseksi. - - - Väliaikainen lähestymiskiello on tarkoitettu lähinnä kiireellisiä tapauksia varten".

Lisäksi sisäasiainministeriön poliisiosaston ylikomisario C on puhelimitse todennut, että poliisiin tulee ohjeistuksen mukaisesti kirjata S-ilmoitus ja tutkia asia, jolleivät perusteet kiellolle jo muutoinkin ole selvät.

B:n poliisipiirin noudattama ohjeistus ja menettely on saamani selvityksen mukaan seuraava.

B:n poliisipiirissä on 30.12.1998 annettu henkilökunnalle toimintaohje lähestymiskielloasioista. Ohjeessa todetaan muun muassa:

"Jos henkilö itse hakee lähestymiskiellon määräämistä eikä asia ole kiireellinen, olisi henkilön käännyttävä käräjäoikeuden puoleen. Esimerkiksi vuosia jatkunut häirintä tai kiusaaminen ei aina edellyttäne poliisia määräämään väliaikaista lähestymiskielloa, koska käräjäoikeus määrännee kiellon noin viikossa. - - - Jos asia vaatii välitöntä toimenpidettä poliisilta, päätöksen väliaikaisesta lähestymiskiellosta saa tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies. - - - Jos poliisi ottaa lähestymiskielloasian hoidettavakseen, asiasta kirjataan S-ilmoitus nimikkeellä "lähestymiskielloasia".

Rikoskomisario E on omassa selvityksessään todennut menettelystä muun muassa seuraavaa:

"Lain mukaan lähestymiskieltoa haetaan pääsäännön mukaan hakijan asuinpaikan käräjäoikeudelta. Myöskin väliaikaista lähestymiskieltoa voidaan hakea käräjäoikeudesta. - - - Poliisissa sovelletun käytännön mukaan poliisipäälystöön kuuluva poliisimies voi määrätä kiireellisissä välittömästi toimenpiteitä vaativassa tapauksessa väliaikaisen lähestymiskiellon. Tämä kuitenkin vaatii tuoretta pahoinpitelyä, väkivaltaista kotirauhan rikkomista tai vakavaa laitonta uhkausta. Kansalaisilla ja osalla asianajajista näyttää olevan se käsitys, että kun poliisilta pyydetään väliaikaista lähestymiskieltoa, sen saa automaattisesti. Näinhän asia ei ole. - - - Poliisilta tiedustellaan päivittäin ohjeita lähestymiskieltoasioissa. Poliisi opastaa kääntymään asiassa käräjäoikeuden puoleen. - - - Poliisin määräämään väliaikaiseen lähestymiskieltoon ei riitä perusteeksi uhkaukset, seuraaminen, haukkumiset, joita on jatkunut kuukausia, jopa vuosia. Tässä selvityksessä on jo aiemmin mainittu perusteita, joiden perusteella poliisi voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon. Eli äskettäin tapahtunut pahoinpitely, väkivaltainen kotirauhan rikkominen tai vakava uhkaus aseella, puukolla tai muulla esineellä. Asian on oltava kiireellinen, eikä saa toimenpiteiden osalta viivytellä."

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos katsoo lausunnossaan B:n poliisipiirin lähestymiskiellon osalta toimineen A:n tapauksessa säädösten ja annettujen ohjeiden mukaisesti.

3.3.2

Oikeusministeriön lausunto

Pyysin myös oikeusministeriöltä, jonka vastuulle lähestymiskieltoa koskeva lainsäädäntö kuuluu, lausuntoa muun muassa seuraavista seikoista:

- Millainen velvollisuus poliisilla (pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä) on määrätä väliaikainen lähestymiskielto, ja milloin poliisi voi kehottaa hakijaa kääntymään suoraan käräjäoikeuden puoleen?

- Miten poliisin on meneteltävä, kun pyydetään määräämään väliaikainen lähestymiskielto? Onko poliisin kirjattava hakijan vaatimus väliaikaisesta lähestymiskiellosta samoin perustein kuin rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisesta on säädetty?

Oikeusministeriön lausunnon mukaan laissa ei ole mitään erityistä edellytystä asian (*väliaikaisen lähestymiskiellon*) kiireellisyydestä. Oikeusministeriön käsityksen mukaan tulkinta kiireellisyysvaatimuksesta on saattanut perustua hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa olevaan lausumaan (HE 41/1998 vp, s. 23), jossa todetaan: "Vaikka väliaikainen lähestymiskielto on tarkoitettu lähinnä kiireellisiä tapauksia varten, eivät väliaikaisen lähestymiskiellon edellytykset poikkea 2 §:ssä olevista lähestymiskieltoon määräämisen edellytyksistä". Oikeusministeriön mukaan perustelulausuman alkuosa on tarkoitettu vain kuvaamaan sitä ennustettua tosiasiallista käytännön asiantilaa, jossa tavallisesti nimenomaan kiireellisissä tapauksissa poliisin puoleen käännyttään. Oikeusministeriö katsoo, että jo samasta perustelulauseesta - samoin kuin itse pykälästä - ilmenee, ettei väliaikaisen kiellon määräämiselle voida asettaa mitään omaa erityistä kiireellisysehdelytystä.

Oikeusministeriö toteaa edelleen, että myös silloin, kun kiellon hakijalla ei ole välitöntä vaaraa joutua rikoksen uhriksi, poliisin tulisi edellytysten täytyessä ryhtyä toimenpiteisiin väliaikaisen kiellon määräämiseksi, eikä ohjata hakijaa kääntymään käräjäoikeuden puoleen.

Oikeusministeriön mukaan lähestymiskiellon hakijaa ei tulisi turhaan käännättää viranomaiselta toiselle.

3.3.3

Kannanotto

Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättäminen

Oikeusministeriön ja Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen (B:n poliisipiirin), ja tietääkseni myös joidenkin muiden kihlakuntien poliisilaitosten käsitykset siitä, milloin poliisin tulisi ryhtyä toimiin väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiseksi, näyttävät poikkeavan toisistaan. Sisäasiainministeriön ohjeen 23/011/98 mukaan väliaikainen lähestymiskielto on tarkoitettu lähinnä kiireellisiä tapauksia varten. Näyttääkin siltä, että esimerkiksi B:n poliisipiirissä tästä on tehty se johtopäätös, että kiireellisyys on väliaikaisen lähestymiskiellon edellytys.

Lähestymiskiellosta annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan lähestymiskielto voidaan määrätä myös väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta voi päättää myös pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Lakiteksti ei, lain 2 §:ssä säädettyjen lähestymiskiellon edellytysten lisäksi, aseta mitään rajoituksia sille, millaisessa tilanteessa väliaikainen lähestymiskielto voidaan määrätä. Lakitekstistä ei myöskään käy ilmi, että poliisin toimivalta määrätä väliaikainen lähestymiskielto olisi toissijainen käräjäoikeuden toimivaltaan verrattuna.

Hallituksen esityksessä laiksi lähestymiskiellosta (HE 41/1998, yksityiskohtaiset perustelut, 4 §) todetaan: "- - - on todennäköistä, että normaaliksi käytännöksi muodostuisi se, että lähestymiskielloa koskevassa asiassa suojaa hakeva henkilö tavallisesti kääntyisi aluksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen puoleen, joka määräisi lähestymiskiellosta, ja juttu vasta tämän jälkeen siirtyisi käräjäoikeuden käsiteltäväksi - - ". Edelleen 11 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan: "Lähestymiskieltoasiat saattavat tarvita hyvin nopeaa ja myös joustavaa käsittelyä, jotta mahdollisiin uhkaaviin tilanteisiin voidaan heti puuttua ja ettei hakijan asema muodostu liian hankalaksi. Kynnys kääntyä suoraan tuomioistuimen puolen saattaa olla liian korkea. Tämän vuoksi säädetään väliaikaisesta lähestymiskiellosta". Hallituksen esityksestä käy muutoinkin ilmi, että säätämällä poliisin määräämän väliaikaisen lähestymiskiellon mahdollisuudesta on haluttu helpottaa uhrin asemaa ja tarjota mahdollisuus saada asia vireille joustavalla ja yksinkertaisella tavalla.

Näin olen lakiteksti sen paremmin kuin lain esityötkään ei tue johtopäätöstä, että poliisin tulisi määrätä väliaikainen lähestymiskielto vain kiireellisissä tapauksissa. Voin kuitenkin nähdä asiassa seuraavia seikkoja, jotka puoltavat joidenkin poliisilaitosten tulkintaa määritellä väliaikaisen kiellon edellytykseksi kiireellisyys.

Voidaan ajatella, että yleensä jo jonkin väliaikaisen menettelyn mahdollisuus sisältää itsessään sen ajatuksen, että kyse on poikkeuksesta normaaliin käytäntöön ja että tälle poikkeukselliselle menettelylle tulee olla jokin erityinen peruste; usein juuri se, ettei asia siedä viivytystä. Ymmärtääkseni lähestymiskiellosta annettua lakia säädettyä ajatus ei kuitenkaan ole ollut tämä, vaan väliaikainen lähestymiskielto on tarkoitettu ainakin osaksi alentamaan kynnystä ryhtyä hakemaan viranomaisilta apua oman turvallisuuden parantamiseksi lähestymiskiellon avulla.

Uskoakseni poliisi saattaa kokea väliaikaista lähestymiskielloa koskevat pyynnöt työläinä ja vaikeinakin asioina. Väliaikaisenkin kiellon määrääminen edellyttää nähdäkseni samojen

seikkojen selvittämistä ja punnitsemista kuin lopullinen päätös lähestymiskiellosta. Kyse onkin lainkäyttöratkaisusta.

Poliisin suhtautumiseen vaikuttanee sekin, että väliaikaista lähestymiskieltoa koskeva päätös tulee saattaa kolmen vuorokauden sisällä käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Tällöin poliisista ei ehkä tunnu mielekkäältä ryhtyä tekemään päätöstä, jos tapaus ei vaikuta olevan erityisen kiireellinen.

Painetta ohjata lähestymiskieltoasioita käräjäoikeuteen lisää ilmeisesti se, että lähestymiskieltoja on myös pyydetty odotettua enemmän. Lähestymiskieltoa koskeva hallituksen esitys (HE 41/1998) lähti siitä, että uudistus aiheuttaisi jonkin verran lisätehtäviä lähestymiskieltoja käsitteleville viranomaisille, mutta niiden hoitaminen ei edellyttäisi lisävirkoja. Arvioitiin, ettei kerralla voimassa olevien lähestymiskieltojen määrä olisi kovin suuri. Lähestymiskieltoain täydentämistä valmistelleen työryhmän 23.1.2001 valmistuneen mietinnön mukaan lähestymiskieltoa koskevat asiat ovat työllistäneet poliisia ja käräjäoikeutta enemmän kuin nykyistä lakia valmisteltaessa ajateltiin. Lähestymiskieltoja määrättiin vuonna 1999 yhteensä noin tuhat. Vuonna 2000 kieltoja määrättiin 1219. Mietinnön mukaan arviolta puolet lähestymiskieltohakemuksista johtaa kiellon määräämiseen. Näin ollen vuosittainen hakemusten määrä on nykyisin noin kaksi tuhatta. B:n poliisipiirin selvityksen mukaan päivystyksessä asioi päivittäin lähestymiskieltojen pyytäjiä tai ohjeiden kysyjä. Lähestymiskieltoasioiden poliisille aiheuttama työmäärä näyttäisi siten olevan ennakoitua suurempi.

Uskoakseni lähestymiskieltoa haluavat kokevat helpommaksi kääntyä poliisin kuin tuomioistuimen puoleen. Tällöin he eivät välttämättä ole valmistautuneet perusteellisesti pyyntöön ja selvittämään riittävästi kiellon edellytyksiä, vaan lähestyvät poliisia ennen min apua vaikeaan tilanteeseensa pyytäen. Asian selvittely voi tällöin olla poliisille varsin työlästä. Lisäksi myös ne, joiden asia ei välttämättä edellyttäisi väliaikaisen kiellon määräämistä, kääntyvät helpommin poliisin kuin tuomioistuimen puoleen.

Näistä väliaikaisen lähestymiskielto kiireellisyysvaatimusta tai käräjäoikeuskäsittelyä puoltavista seikoista huolimatta haluan korostaa, että lähestymiskiellosta annetun lain tarkoituksena on ollut väkivallan uhasta ja turvattomuudesta kärsivien, yleensä uhkaajaa heikommassa asemassa olevien - usein naisten, lasten ja vanhusten - auttaminen. Katsonkin, että poliisin ei tulisi kääntää väliaikaisen lähestymiskieltojen pyytäjiä käräjäoikeuteen, vaan ryhtyä toimiin asiassa. Tämä ei voine olla myöskään työtilanteen kannalta kohtuutonta, koska poliisi pääsääntöisesti joutunee kuitenkin, viimeistään käräjäoikeuden pyynnöstä, toimittamaan asiassa poliisitutkinnan, jollei asiasta joku muutoin (esimerkiksi aiempien rikosilmoitusten muodossa) ole riittävä selvitys. Ainakin lähestymiskiellosta annetun lain esityöt näyttävät lähtevän siitä, että muun riittävän selvityksen puuttuessa asiassa yleensä toimitettaisiin poliisitutkinta.

Totean selvyden vuoksi, että lähestymiskieltoasiassa poliisin puoleen kääntyvää henkilöä voidaan luonnollisesti neuvoa ja hänen kanssaan voidaan keskustella siitä, ovatko poliisin toimenpiteet juuri hänen asiassa tarpeen. Mielestäni henkilön tulee kuitenkin saada lopulta itse vapaasti ratkaista, eri käsittelyvaihtoehdoista saamiensa tietojen perusteella, katsooko hän olevan tarpeen pyytää poliisin määräämää väliaikaista lähestymiskieltoa. Poliisin ensisijaisen tavoitteen tulisikin olla, että hakija saa kaiken asiassa tarvitsemansa tuen, sekä halutessaan ja edellytysten ollessa olemassa, myös pyytämänsä väliaikaisen lähestymiskielto. Jos henkilö päätyy pyytämään poliisilta väliaikaista lähestymiskieltoa, häntä ei tule kääntää pois tai ohjata hoitamaan asiaa tuomioistuimessa selvittämättä ja päättämättä, onko edellytyksiä määrätä väliaikainen lähestymiskielto.

B:n poliisipiirin ja ilmeisesti myös eräiden kihlakuntien poliisilaitosten omaksuma käytäntö, jossa väliaikaisten lähestymiskieltojen käsiteltäväksi ottamiselta edellytetään kiireellisyyttä ja suhteellisen helposti havaittavien selvien kieltoperusteiden olemassaoloa, ei saa tukea laista eikä se käsitykseni mukaan toteuta lähestymiskiellosta annetulla lailla tavoiteltua päämäärää.

Tässä vastauksessani lähtökohtana on tapaus, jossa henkilö itse uskaltaa ja haluaa vaatia lähestymiskieltoa. Niissä tilanteisiin, joissa uhattu itse ei edes uskalla pyytää kieltä, mutta jossa kiellon edellytysten voidaan havaita oleman olemassa, on luonnollisesti vieläkin tärkeämpää, että poliisi ryhtyy toimiin asiassa, tarvittaessa myös oma-aloitteisesti kiellon hakijana. Korostan sitä, että käsitykseni mukaan väliaikaisen lähestymiskielton asianmukaisella käytöllä voidaan ehkäistä akuutteja väkivaltatilanteita.

Lähestymiskieltoasioiden kirjaaminen

B:n poliisipiirin ohjeistuksen mukaan asiasta kirjataan S-ilmoitus, jos se otetaan poliisin hoidettavaksi. Sisäasiainministeriön poliisiosaston ohjeen mukaan lähestymiskieltoasioissa kirjataan S-ilmoitus. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan jokainen lähestymiskielton määräämistä koskeva pyyntö on tarkoitettu kirjattavaksi S-ilmoituksena riippumatta siitä, määrääkö poliisi pyynnön johdosta kiellon.

Vaikka laissa ei ole nimenomaisia säännöksiä poliisin velvollisuudesta kirjata pyyntö väliaikaisen lähestymiskielton määräämisestä, voin yhtyä oikeusministeriön kantaan ja sisäasiainministeriön ohjeistuksessa todettuun. Pyyntö kirjaamisella on ensinnäkin merkitystä sekä poliisin oman että asiakkaan oikeusturvan ja asioiden jälkikäteen selvittämisen kannalta, niin kuin myös A:n kantelussa tarkoitettujen tapahtumien jääminen epäselväksi osoittaa. Toiseksi päätöksen väliaikaista lähestymiskieltoa koskevaan pyyntöön on toimivaltainen tekemään vain päällystään kuuluva poliisimies, ei kuka tahansa asiakaspalvelussa toimiva poliisimies. Näin ollen pyyntö tulee saattaa harkittavaksi ja tarvittaessa selvitettäväksi toimivaltaiselle virkamiehelle, jollaisia ilmoituksia vastaanottavat poliisimiehet eivät yleensä ole. Lisäksi laki ja sen esityöt lähtevät siitä, että poliisin väliaikaisesta kiellosta tekemä päätös voi olla myös kielteinen. Näin ollen poliisin ei ole ollut tarkoitus valikoida käsiteltäväkseen (ja kirjattavaksi) vain niitä tapauksia, joissa on heti selvää, että väliaikaisen kiellon edellytykset ovat olemassa.

Selvyyden vuoksi totean, että ilmoituksen kirjaamisesta lausumani tarkoittaa asioita, joissa poliisia pyydetään määräämään väliaikainen lähestymiskielto. Kirjaamisvelvollisuus koskee luonnollisesti myös tilanteita, joissa käräjäoikeuden määräyksestä tulee toimitettavaksi poliisitutkinta. Sen sijaan asiaa vasta harkitsevien ja lähinnä neuvoja pyytävien henkilöiden osalta neuvontaa voitaneen yleensä pitää riittävänä toimenpiteenä.

3.3.4

Menettelyn kehittäminen

Saamieni tietojen valossa näyttää siltä, että joillakin poliisilaitoksilla lähestymiskieltoasiassa poliisia lähestyviä tulisi pyrkiä palvelemaan selvästi nykyistä aktiivisemmin. Katson, että lähestymiskieltojen menettely tulee saada kiellon hakijan - poliisilta apua ja turvaa pyytävän henkilön - kannalta toimimaan sujuvasti ja hänen tulee saada asiassa tarvitsemansa tuki.

Oikeusministeriön lausunnon mukaan poliisi ja käräjäoikeus ovat useilla paikkakunnilla sopineet käytännön menettelytavoista väliaikaisten lähestymiskieltojen määräämisessä, mistä on saatu hyviä kokemuksia, eikä poliisi enää turhaan käännyttä lähestymiskieltoa hakevia henkilöitä käräjäoikeuden puoleen, vaan ryhtyy edellytysten täytyessä toimenpiteisiin kiellon määräämiseksi. Oikeusministeriö katsoo, että väliaikaisten

lähestymiskieltojen määrää pystyttäisiin todennäköisesti lisäämään koulutuksen avulla sekä sopimalla paikkakunnittain toimintamallit poliisin ja käräjäoikeuden välillä. Voin yhtyä oikeusministeriön näkemykseen koulutuksen ja yhteistyön tarpeellisuudesta.

Lähestymiskiellosta annettua lakia tultaneen esittämään täydennettäväksi siten, että lakia voitaisiin soveltaa myös silloin, kun kiellolla suojattava henkilö ja kieltoon määrättävä henkilö asuvat samassa asunnossa. Oikeusministeriön mukaan hallituksen esitys lähestymiskiellon täydentämisestä on tarkoitus antaa mahdollisimman pian uuden eduskunnan aloitettua työnsä. Esityksen tavoitteena on muun muassa, että poliisi määräisi väliaikaisia lähestymiskieltoja nykyistä enemmän. Jos lähestymiskielto lakiin tulee tätä niin sanottua perheen sisäistä lähestymiskieltoa koskeva muutos, väliaikaisen lähestymiskiellon merkitys kasvaa. Tällöin myös ohjeistuksen, koulutuksen sekä poliisin ja käräjäoikeuksien yhteistyön tarve korostuu entisestään.

3.4

Lopputulokset ja toimenpiteet

Poliisin toimintavelvollisuudesta väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä pyydetessä näyttää olevan erilaisia käsityksiä eivätkä lähestymiskiellosta annetun lain tavoitteet nähdäkseni ole kaikilta osin poliisin toiminnassa toteutuneet. Vaikuttaa myös siltä, etteivät poliisilaitosten menettelytavat pyydetessä poliisilta väliaikaista lähestymiskieltoa ole koko maassa yhtenäiset. Mahdollisesti myös poliisin ja käräjäoikeuksien toimintatapoja yhteensovittamisessa joillakin paikkakunnilla olisi parantamisen varaa.

Saatan kohdassa 3.3.3 esittämäni käsityksen väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen edellytyksistä ja lähestymiskiellopyynnön ratkaisemisesta sekä pyynnön kirjaamisesta sisäasiainministeriön tietoon ja tarpeen mukaan otettavaksi huomioon ohjeistuksessa ja koulutuksessa.

Pyydän sisäasiainministeriötä ilmoittamaan 31.12.2003 mennessä, mihin toimenpiteisiin päätökseni on antanut aihetta.

Saatan käsitykseni myös Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon ja otettavaksi huomioon toiminnassa.

Lähetän päätökseni tiedoksi oikeusministeriölle.

Kiinnitän vielä sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön huomiota siihen, että lakivaliokunta piti mietinnössään (LaVM 11/1998 vp) välttämättömänä, että lain soveltamista ja säännösten toimivuutta seurataan järjestelmällisesti.